

Priznana rejska organizacija: ZDRDS, predsednik: Roman Savšek
Druga priznana organizacija pri reji drobnice: vodja programa: doc.dr. Mojca Simčič
Selekcionisti: mag. Marjeta Ženko (»vzhodni del Slovenije«), Klavdija Kancler (»zahodni del Slovenije«), mag. Andrej Kastelic (območje KGZS Novo mesto), Marjan Špur (območje KGZS Murska Sobota).
*Za območje zavoda Murska Sobota in Novo mesto velja dogovor med vodjo kontrolorjev/vodjo oddelka ter selekcionistko mag. Marjeto Ženko

NAVODILA IN NALOGE REJCEV SODELUJOČIH V KONTROLI POREKLA IN PROIZVODNJE ZA DROBNICO TER KONTROLORJEV ZA OPRAVLJANJE KONTROLE

SPREJEM V KONTROLO POREKLA IN PROIZVODNJE ZA DROBNICO

Rejci drobnice, ki želijo vključiti svoj trop ovc ali koz v kontrolo porekla in proizvodnje, se za sprejem v kontrolo prijavijo pri Drugi priznani organizaciji pri reji drobnice ali pri KGZS – območni enoti. Prvi obisk pri rejcu opravita selekcionist, kontrolor ter predstavnik rejske komisije za določeno pasmo (po dogovoru lahko člana rejske komisije zamenja strokovni koordinator), ki podajo mnenje o primernosti reje za vključitev v kontrolo porekla in proizvodnje. Vsak nov trop je eno leto poskusno vključen v kontrolo porekla in proizvodnje. V tem času se kontrola opravlja na enak način kot pri ostalih rejcih. Po poteku enega leta se strokovna služba odloči o sprejemu tropa v redno kontrolo oz. o izključitvi.

Ob sprejemu v kontrolo porekla in proizvodnje rejec in selekcionist podpišeta »Pristopno izjavo« ter »Izjavo o vključitvi živali v rejski program«, na osnovi katere Druga priznana organizacija pri reji drobnice (v nadaljevanju Biotehniška fakulteta, BF) rejcu pošlje »Potrdilo o sprejemu rejca v poskusno dobo kontrole porekla in proizvodnje za drobnico«. To potrdilo velja eno leto, za čas poskusne dobe. Rejec ob sprejemu njegovega tropa v kontrolo prejme »Navodila in naloge rejcev sodelujočih v kontroli porekla in proizvodnje za drobnico ter kontrolorjev za opravljanje kontrole«, Pravilnik o identifikaciji in registraciji drobnice ter šifrant.

V začetku vsakega leta prejmejo rejci »Potrdilo o sodelovanju v kontroli porekla in proizvodnje«. To potrdilo je veljavno eno leto (od 1. januarja do 31. decembra).

Od datuma sprejetja tropa v kontrolo, mora rejec zbirati in v hlevsko knjigo natančno zapisovati vse podatke ter opravljati naloge potrebne za spremljanje porekla in proizvodnje pri drobnici. V primeru, da je rejec podatke vodil že prej, se lahko tudi ti vnesejo v Centralno podatkovno zbirko drobnica. Kontrolor vse podatke zapiše na za to predpisane obrazce. Vsak obrazec mora biti napisan v najmanj treh izvodih in podpisan s strani rejca in kontrolorja. Prvi **originalni izvod** se pošlje na BF, Oddelek za zootehniko. Drugi izvod obdrži rejec, tretjega pa hrani kontrolor. **Nepopolno izpolnjene obrazce se vrne kontrolorjem.**

Obrazci, ki jih hrani in izpolnjuje kontrolor, so naslednji:

- Odbira in sprejem v rodovnik
- Podatki o jagnjitvah ali jaritvah
- Tehtanje mladičev ali Seznam mladičev
- Prodaja in izločitev živali (ta obrazec hrani tudi vsak rejec)
- Zapisnik o odvzemu in analizi vzorcev mleka
- Izstopna izjava

Podatki, ki jih je potrebno zbirati in zapisovati na obrazce, so naštetih in obrazloženi v nadaljevanju. Kontrolor pri izpolnjevanju vseh obrazcev prepisuje in dopolnjuje osnovne podatke iz rejčeve hlevske knjige oz. podatke, ki jih vodi rejec za vsako žival posebej na listu "Podatki o živali". Ta list predstavlja ključno dokumentacijo o vodenju podatkov o živalih iz katerega lahko kontrolor preveri in prepíše zadnje stanje o živali (prepíše podatke o zadnji jagnjivti/jarivti, ter morebitno izločitev živali ali prodajo ter morebitne premike mladičev).

PASMA ŽIVALI

Rejec, mora rediti pasme ovc ali koz, ki jih predvidevajo potrjeni rejski programi za drobnico. Pasma ovc in koz, ki jih programi ne predvidevajo, ne sprejemamo v kontrolo porekla in proizvodnje in se zanje tudi ne izdaja »Izkaz o poreklu«. Živali morajo biti pravilno označene, po zunanosti ustrezati pasmi, biti morajo zdrave ter brez genetskih napak.

O v c e

Mesna usmeritev

Pri mesni usmeritvi mora rejec rediti ovce jezersko-solčavske pasme (JS), oplemenjene jezersko-solčavske pasme (JSR) ali ovce pasme belokranjska pramenka (BP). Za gospodarsko križanje se lahko uporabljajo tudi ovni šarole (Charolais) pasme (CH) ali ovni texel (T) pasme, **če je to predvideno s selekcijskim programom.**

Mlečna usmeritev

Pri mlečni usmeritvi mora rejec rediti ovce bovške pasme (B) ali ovce pasme istrska pramenka (IP). V skladu z rejskim programom za bovško pasmo je dovoljeno oplemenjevanje bovške pasme z vzhodno-frizijsko (VF) pasmo ovc, ženske potomke pa se v tem primeru vpiše v dodatni del izvorne rodovniške knjige za bovško pasmo.

K o z e

Mlečna usmeritev

Pri mlečni usmeritvi koz so v programu tri pasme koz; slovenska srnasta pasma (SR), slovenska sanska pasma (SA) in avtohtona drežniška koza- mlečni tip (DR).

Mesna usmeritev

Pri mesni usmeritvi koz mora rejec rediti koze burske pasme (BU) ali drežniške koze-mesni tip (DR).

VELIKOST TROPA

Zaželeni so večji tropi ovc ali koz. Najmanjše število živali pri ovcah in kozah mesne pasme je 30 ovc ali koz, pri mlečni usmeritvi ovc in koz pa 20 živali. Najmanjše število živali v tropih burske pasme je 10 plemenskih živali. Izjemi sta drežniška pasma koz, pasma ovc belokranjska pramenka in istrska pramenka, pri katerih so lahko tropi tudi manjši od predpisane velikosti, vendar vsaj 3 plemenice.

Največje število živali ni omejeno, vendar se pri rejcih, ki redijo 80 ali več živali pojavlja problem nadzora pripustov, ker pripuščajo v tropu več ovnov ali kozlov hkrati. V kontrolo porekla in proizvodnje se vključijo samo takšni tropi, kjer imajo rejci nadzor nad pripustom živali, ne samo v hlevu ampak tudi na paši. Če rejec nima kontrole nad pripusti, se lahko starševstvo določi tudi na podlagi genskih metod.

REJSKA DOKUMENTACIJA

Rejec, katerega trop sodeluje v kontroli, mora zapisovati podatke o poreklu in proizvodnji svojih živali. Podatke redno in natančno zapisuje ter jih hrani v hlevski knjigi, nakar jih posreduje kontrolorju. Podatke o poreklu in proizvodnji ter vseh dogodkih posameznih živali rejec najlažje vodi tako, da jih vpisuje na zato pripravljen list "Podatki o živali". »Podatki o živali« je list / karton / obrazec na katerega se vpisujejo vsi podatki o živali, ki je bila na novo odbrana oziroma pripeljana v trop. Ta predstavlja ključno dokumentacijo rejca, kamor se vpisujejo vsi dogodki v povezavi s posamezno živaljo (nakup, odbira, jagnjitve/jaritve, premiki). »Podatki o živali« je osnovna dokumentacija za kontrolorja ob obisku na kmetiji iz katerega lahko preveri zadnje vpisano stanje o živali. Zadnji vpisan podatek o dogodku živali kontrolor preveri in prepíše na ustrezen obrazec ter ga posreduje Drugi priznani organizaciji pri reji drobnice (BF) za vnos v Centralno podatkovno zbirko drobnica (npr. jagnjitev ali jaritev, pogin, drugo izločitev, prodajo za pleme).

List Podatki o živali, predstavlja tudi nadomestilo vpisa podatkov v tabelo 3 (individualno označene živali) v Registru drobnice na gospodarstvu (RDG). Kar pomeni, da rejcem, ki imate vključen trop v kontrolo porekla in proizvodnje ni potrebno vsake živali posebej še enkrat vpisovati v RDG v tabelo 3. Vse podatke, ki so potrebni za vpis v tabelo 3 iz RDG, lahko vodite na listu »Podatki o živali«. Zapisani podatki predstavljajo tabelo 3 iz RDG ter so ključna dokumentacija tudi za kmetijskega inšpektorja skupaj z ostalimi podatki iz RDG.

Hlevsko knjigo sestavljajo naslednji dokumenti:

- potrdilo o sodelovanju rejca v kontroli porekla in proizvodnje pri drobnici,
- seznam odbranih, aktivnih plemenskih živali v tropu,
- podatki o živali kamor rejec vpisuje podatke o poreklu živali in vse dogodke: podatke o jagnjitvah oz. jaritvah ter podatke o premikih živali in premikih njenih mladičev,
- kopije obrazcev, ki jih ob obisku izpolni kontrolor,
- poročila o proizvodnji ovc ali koz, ki jih prejme od Druge priznane organizacije pri reji drobnice,
- poročila o genotipizaciji.

ODBIRA NOVIH ŽIVALI

Živali, sprejete v kontrolo, se označuje z rodovniškimi številkami v skladu s predpisi za označevanje plemenske drobnice (Pravilnik o identifikaciji in registraciji drobnice, Ur. list št. 75/2010). Rodovniške (identifikacijske) številke plemenskih ovc in koz so vtisnjene na plastičnih znamkah in jih živali dobijo po eno v desno uho. V levo uho, pri kozah pa lahko tudi v repno gubo, se živalim tetovira ista rodovniška številka, kot je natisnjena na plastični znamki v desnem ušesu. Rejec lahko skrbi za označevanje živali sam, po potrebi mu pomaga kontrolor, ki opravlja tudi tetoviranje.

Vsako pravilno označeno in odbrano ovco ali kozo kontrolor zapiše na obrazec "Odbira in sprejem v rodovnik" kamor obvezno vpiše tudi starost in pasmo živali, če izhaja iz nepoznanega okolja (nekontroliran trop). Starost takih živali ocenjuje po zobeh. V kolikor živali izhajajo iz tropa, kjer se spremlja poreklo in proizvodnja, mora kontrolor na obrazec zapisati prejšnjega lastnika. Živali, ki nimajo znanega porekla se ne odbira za pleme, razen v primeru da gre za avtohtono pasmo in je pripadnost pasmi potrjena s strani rejske komisije.

Države članice, ki imajo 600.000 živali ali manj (kamor spada tudi Slovenija), lahko določijo, da elektronsko označevanje ni obvezno za živali, s katerimi se trguje znotraj skupnosti. V Sloveniji je elektronska identifikacija (EI) obvezna le za živali, ki se premikajo v druge države članice.

Obvezna elektronska identifikacija drobnice (EI) na način:

- v enem ušesu je obvezna rumena znamka,
- drugo sredstvo za označitev je elektronski transponder (ušesna znamka ali bolus).

OBNOVA TROPA

Za vsako odbrano žival mora rejec izpolniti list »Podatki o živali«, kamor vpisuje vse nadaljnje dogodke o novo odbrani živali (vse jagnjitve/jaritve ter spremljajoče podatke, morebitno preoznačitev, prodajo, zakol...).

Živali, ki so odbrane za obnovo lastnega tropa, kontrolor kasneje iz hlevske knjige (»Podatki o živali«) prepíše na obrazec »Odbira in sprejem v rodovnik«. Vpiše se lahko samo rodovniška številka živali, če je le ta že od prej vnesena v Centralno podatkovno zbirko drobnica oz. v rodovniško knjigo za posamezno pasmo.

PRIPUSTI ŽIVALI

Rejec mora imeti natančen nadzor nad pripusti svojih živali tako v hlevu kot na paši. Še posebej je to pomembno v tropih, kjer hkrati plodi več ovnov oz. kozlov. Zapisati mora rodovniško številko plemenjaka (ovna oz. kozla), ki je plodil in rodovniške številke ovc ali koz, ki so bile pripuščene z določenim plemenjakom, ki mora biti tudi ustrezne pasme. Plemenjak mora biti odbran in ocenjen-licenciran. Ocenjevanje plemenjakov opravljajo selekcionist, predstavnik rejske komisije za določeno pasmo (zaradi varčevalnih ukrepov, ga lahko nadomesti strokovni koordinator) ter strokovni koordinator za določeno pasmo. Pri kozlih priporočamo odbiro rogatih plemenjakov, da ne bi prihajalo do pojava dvospolnikov pri potomcih. Vsi rejci morajo pravočasno priskrbeti primernega plemenjaka za svoj trop. V pomoč je tudi seznam »Izbor plemenjaka«, ki ga dobijo pri selekcionistu ali na BF. V tropih lahko plemenijo plemenjaki, ki so iste pasme kot plemenice v tropu, razen v primeru gospodarskega križanja ali oplemenjevanja.

ZAPISOVANJE JAGNJITEV / JARITEV

Vsako jaritev oz. jagnjitev rejec najprej vpiše v hlevsko knjigo (za vsako žival, ki je jagnjila oz. jarila) na list »Podatki o živali«. Na list "Podatki o živali" matere, ki je jagnjila/jarila mora zapisati zaporedno jagnjitev oz. jaritev, datum jagnjitve/jaritve, število rojenih in živorojenih mladičev, potek poroda, identifikacijsko številko ali interno oznako mladiča, rodovniško številko očeta, številko mladiča, spol, barvo, pasmo in rojstno maso ter usodo mladiča. Pasma mladičev se določi na osnovi

pasme matere in očeta. Pri kozličih je potrebno zabeležiti tudi rogatost ali brezročnost. Zapisujejo se tudi abortusi in posebnosti oz. dedne napake pri mladičih. **Rejec mora kontrolorja obvestiti** o pričetku rojstev, ter se z njim dogovoriti za obisk in popis jagnjitev ali jaritev najkasneje 30 dni od pričetka jagnjitev oz. jaritev. Podatke o jagnjitvah in jaritvah kontrolor zapiše na obrazec »Podatki o jagnjitvah oz. jaritvah«.

OZNAČEVANJE IN PRVO TEHTANJE MLADIČEV

OZNAČEVANJE

Rejec fizično označuje mladiče sam; pri tem mu pomaga kontrolor, dokler ni rejec za označevanje usposobljen sam. **Vse mladiče** mora rejec označiti takoj po rojstvu. Mladiče se označuje v skladu s predpisi za označevanje plemenske drobnice (Pravilnik o identifikaciji in registraciji drobnice, Ur. list št. **75/2010**). Dovoljena sta dva načina za označevanje mladičev:

- označevanje z eno oglato plastično znamko, ki ima vtisnjeno oznako »SI« in šestmestno rodovniško številko. Znamko se vstavi v desno uho. Ob odbiri za pleme se ista rodovniška številka živali vtetovira v levo uho, pri kozah lahko tudi v repno gubo.
- označevanje z eno okroglo plastično znamko, na kateri je na moškem delu znamke vtisnjena oznaka »SI« in zadnjih šest številk KMG-MID gospodarstva, na ženskem (spodnjem) delu pa zaporedna številka, ki je **neponovljiva** znotraj kmetije. To znamko pogovorno imenujemo tudi »SIŠ plus«. Znamko se vstavi v desno uho, da se v primeru kasnejše odbire živali za pleme ta znamka odstrani in se na isto mesto vstavi oglati plastična znamka z rodovniško številko.

Označitev mladičev z okroglo plastično znamko je dovoljena tudi za oddajo mladičev v zakol. **V primeru prodaje za pleme je potrebno mladiče označiti z oglatimi plastičnimi znamkami in tetoviranjem. Za prodajo v nekatere druge države pa z elektronsko ušesno znamko ali tudi z bolusom.**

TEHTANJE MLADIČEV

Ob označitvi mladiča (če to ni storil že ob rojstvu mladiča) mora rejec zapisati v hlevsko knjigo oz. na list "Podatki o živali" še identifikacijsko oz. rodovniško številko mladiča pripadajoči materi, zaporedno jagnjitev/jaritev matere, datum jagnjitve/jaritve (rojstni datum mladiča), barvo, spol mladiča in rodovniško številko očeta.

Rejec mora mladiče stehtati najkasneje v roku 24 ur po rojstvu. Rejec in kontrolor se dogovorita tudi za naslednje tehtanje mladičev.

Vsak premik mladičev (prodaja, zakol, pogin, klavnica) se mora vpisovati na desno stran lista Podatki o živali (pripadajoče matere); kontrolor jih ob obisku prepíše na obrazec »Prodaja in izločitve živali), zraven pa tudi telesno maso, v kolikor je bila žival stehtana.

Za računanje prirastov mladičev in količine posesanega mleka pri posamezni ovci oz. kozi, so potrebne telesne mase mladičev pri določeni starosti oz. ob odstavitvi. **Prvič se tehtajo vsi mladiči ob rojstvu, za kar poskrbijo rejci sami. Naslednje je tehtanje ob odstavitvi - začetku molže za mlečne pasme oz. tehtanje pri starosti 60±15 dni za mesne pasme drobnice.** V primeru zgodnjih odstavitvev (v starosti 3

dni) ponovnega tehtanja ob odstavitvi ni potrebno izvajati, opravi se lahko tehtanje pri starosti 60 ± 15 dni oz. ob prodaji.

Tehtanje opravlja kontrolor, rejec mu pomaga. Rojstne mase mladičev ter mase mladičev ob odstavitvi oz. starosti 60 ± 15 dni bodo rejcu tudi zagotavljale **pravico do izkaza o proizvodnji plemenske drobnice in oddaje potencialnih kandidatov - moških jagnjet na testno postajo v Logatcu in na alternativno testno postajo na Jezerskem.**

Stehitati je potrebno vsakega mladiča posebej, zapisati njegovo maso, rodovniško številko ter datum tehtanja in vse te podatke vpisati na obrazec "Tehtanje mladičev", kjer tudi obkroži za katero vrsto živali in vrsto tehtanja gre. Rejci mesnih pasem lahko podatke o tehtanjih vpišejo na izpis »Seznam mladičev v tropu- predvidena tehtanja«, ki ga prejmejo od BF- Druge priznane organizacije pri reji drobnice, takoj po vnosu podatkov o rojstvih mladičev. Rejci mlečnih tropov pa odstavitvene mase mladičev vpisujejo na obrazec »Tehtanje mladičev«. Datum odstavitve mladiča je dan po tem, ko mladič nazadnje sesa.

MLEČNA KONTROLA

Pri mlečnih pasmah ovc in koz, se opravlja mlečna kontrola. Mlečna kontrola se opravlja le pri živalih, kjer so vsi mladiči odstavljeni. Za datum začetka molže vzamemo naslednji dan od datuma odstavitve zadnjega mladiča v gnezdu. Kontrolor sporoči datum začetka molže.

Kontrolo opravlja kontrolor enkrat mesečno, izmenično enkrat zjutraj, naslednjič zvečer, po ICAR-jevi metodi AT4. Pri tem mora kontrolor izmeriti količino namolzenega mleka in odvzeti vzorec mleka od vsake posamezne živali. Dovoljen interval med mesečnimi kontrolami je od **28 do 34 dni**. Prvo kontrolo opravi čimprej po odstavitvi mladičev, najkasneje pa 52. dan po odstavitvi. **Pri ovcah se od leta 2014 opravljajo najmanj 4 zaporedne kontrole, pri kozah pa najmanj 5 zaporednih kontrol. Pri tem se ne sme dopuščati izpustitev intervala med dvema kontrolama!**

Podatke o mlečni kontroli zapisuje kontrolor na obrazec »Zapisnik o odvzemu in analizah vzorcev mleka«, kamor zapiše tudi datum začetka molže in datum, ko žival konča z molžo (presušitev). Če je molža samo enkrat na dan, mora to kontrolor zapisati na zapisnik. Ob vsaki mlečni kontroli je na zapisnik potrebno vpisati tudi številke živali, ki niso bile pomolzene zaradi različnih vzrokov. Kontrolor sporoči tudi datum konca molže.

PRODAJA IN IZLOČITVE

Vse živali (tudi jagnjeta/kozličiči), ki se prodajo ali kakorkoli drugače izključijo iz tropa, mora rejec zapisati na obrazec "Prodaja in izločitve živali". Na obrazec zapiše rodovniško številko izločene živali, njen spol, datum in vzrok izločitve ter telesno maso ob izločitvi. Rejci, ki so v kontroli porekla in proizvodnje, lahko kupujejo plemensko drobnico samo iz kontroliranih rej ali pa uvozijo plemensko drobnico, za katero morajo kopije rodovnikov posredovati Drugi priznani organizaciji pri reji drobnice. Rejec mora ob prodaji obvezno zapisati natančen naslov kupca oz. KMG-MID, rodovniško številko živali in namen prodaje (pleme ali zakol). Isti obrazec je namenjen tudi zahtevku za »Izkaz o poreklu«, kar pomeni, da v stolpcu rejec označi

ali želi za prodano žival prejeti »Izkaz o poreklu«, seveda le, če je žival predhodno odbrana za pleme (pravilno označena ter ustreza lastnostim zunanosti posamezne pasme) in »Izkaza o poreklu« še ni prejela.

Obrazec mora biti napisan v štirih izvodih in podpisani s strani rejca in kupca (v primeru prodaje). Po en izvod dobijo: rejec (prodajalec), kupec, kontrolor in selekcijska služba. Druga priznana organizacija pri reji drobnice izdaja izkaze o poreklu le na podlagi pravilno izpolnjenega obrazca »Prodaja in izločitev živali«.

V primeru prodaje in izločitve odrasle živali ali njenega mladiča rejec dogodek vpiše tudi na desno stran lista »Podatki o živali« v tabelo Podatki o premikih, dogodkih živali oz. jagnjet/kozličev.

NAKUP PLEMENSKIH ŽIVALI

Dovoljen je nakup tistih pasem ovc in koz, ki jih predvidevajo rejski programi za drobnico. Za vsako kupljeno žival rejec izpolni list "Podatki o živali" na katerega bo kasneje vpisoval vse dogodke o živali. Na list nove živali se vpišejo podatki o poreklu iz Izkaza o poreklu ter, kjer je mogoče tudi zadnji znani podatek o jagnjitvi/jaritvi. Kupljene plemenske živali se obravnava enako kot novo odbrane, zato jih kasneje kontrolor vpiše na obrazec »Odbira in sprejem v rodovnik«. **Rejec mora kupovati le živali z znanim poreklom.** V kolikor poreklo živali ni znano, mora žival odbrati in potrditi rejska komisija, ki potrdi pasemsko pripadnost in oceni starost živali. Živali, ki nimajo znanega porekla ali izvirajo iz nekontroliranih tropov se praviloma ne odbira za pleme, razen v primeru da gre za avtohtono pasmo in je pasemska pripadnost živali potrjena s strani rejske komisije. Vse živali kupljene v tujini, morajo imeti rodovnik oziroma znano poreklo.

POŠILJANJE PODATKOV

Rejec ali kontrolor mora izpolnjene predpisane obrazce poslati na naslov **Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za zootehniko, Druga priznana organizacija pri reji drobnice, Groblje 3, 1230 Domžale.**

Podatke je potrebno pošiljati sproti, v najkrajšem možnem času. Le v primeru sprotnega pošiljanja podatkov bo selekcijska služba lahko izdala potrdila za rejce in odpravila morebitne napake v podatkih.

IZDAJA POTRDIL

Za potrdila, ki jih rejec želi prejeti mora poslati pismeni zahtevek na naslov: Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za zootehniko, Druga priznana organizacija pri reji drobnice, Groblje 3, 1230 Domžale.

Rejcem, ki ne upoštevajo navodil in ne zapisujejo podatkov v skladu z navodili kontrole porekla in proizvodnje, BF ne bo izdala potrdil ter Izkazov o poreklu za živali ter Potrdila o sodelovanju v kontroli porekla in proizvodnje.

IZDAJA »IZKAZA O POREKLU« (RODOVNIKA)

Za živali, ki jih je rejec odbral za pleme (remont), kontrolor pa pravilno označil in vpisal na obrazec Odbira in sprejem v rodovnik, se lahko izda »Izkaz o poreklu«,

vendar mora to kontrolor zapisati na obrazec (**Rejec želi Izkaze o poreklu**). Če so odbrane živali namenjene za prodajo, naj kontrolor to zapiše na obrazec, tako da Druga priznana organizacija pri reji drobnice ne bo pošiljala »Izkazov o poreklu« rejcu, ampak ob prodaji novemu lastniku.

Ob prodaji plemenske drobnice prodajalec zaprosi Druga priznana organizacija pri reji drobnice za izdajo »Izkaza o poreklu«. Pri tem selekcijski službi predloži obrazec »Prodaja in izločitve živali«, na katerem so zapisane rodovniške številke živali, za katere se izdaja potrdilo, **natančen naslov kupca** in oznaka v stolpcu obrazca, da rejec želi za žival »Izkaz o poreklu«.

Druga priznana organizacija pri reji drobnice lahko izda »Izkaz o poreklu« samo za živali, ki so vodene v Centralni podatkovni zbirki drobnica (vpisana jagnjitev/jaritev pri materi ter odbira živali za pleme) in izvirajo od rejcev, ki so vključeni v kontrolo porekla in proizvodnje.

Vsaka žival naj bi le enkrat prejela »Izkaz o poreklu«. Ta dokument spremlja žival ne glede na premike oz. selitve.

Živali, ki so pravilno označene, niso pa odbrane za pleme, lahko rejec proda v drug trop. Novi rejci bodo na podlagi obrazca »Prodaja in izločitve živali« zanje prejeli listino »Podatki o poreklu«.

ODBIRA IN PRIZNAVANJE PLEMENJAKOV

Oven ali kozel, ki v tropu plodi, mora biti po rejskem programu obvezno odbran in ocenjen- licenciran). Ocenjevanje plemenjaka opravi ocenjevalna komisija (v kolikor oven ni kupljen na eni izmed testnih postaj). Biotehniška fakulteta plemenjaka na osnovi dnevnega prirasta, velikosti gnezda, napovedi plemenske vrednosti, ocene zunanosti in pregleda semena, razvrsti v enega od šestih kakovostnih razredov. V tropih, ki so vključeni v kontrolo porekla in proizvodnje, lahko plodijo samo plemenjaki, ki imajo eno izmed ocen: 1A, 1B in 2A. V primeru, da rejec oddaja moška jagnjeta na testno postajo, mora plemenjak, ki plodi v njegovem tropu, izhajati iz testne postaje. Ocenjeni plemenjaki morajo biti prosti predpisanih kužnih bolezni. V tropih lahko plemenijo plemenjaki, ki so iste pasme kot plemenice v tropu, razen v primeru gospodarskega križanja ali oplemenjevanja.

POPIS AKTIVNIH ŽIVALI

Enkrat letno (običajno do konca meseca novembra tekočega leta, ob prihodu živali s paše ali ob tretiranju proti zajedavcem) mora kontrolor preveriti stanje aktivnih živali na posameznem gospodarstvu.

Na internetni strani BF, Oddelek za zootehniko, Druga priznana organizacija pri reji drobnice, na <http://rodica.bf.uni-lj.si/drobnica>, si vsak kontrolor natisne sezname odbranih in ne-izključenih (aktivnih) živali pri posameznih rejcih. Pri naslednji kontroli na gospodarstvu kontrolor preveri- pogleda (**vsako posamezno žival ter njeno rodovniško številko**) vse aktivne živali in zapiše tiste, ki so bile izločene (izključene) na ustrezen obrazec in jih posreduje na BF.

POSREDOVANJE PODATKOV

Vsi obrazci morajo biti izpolnjeni v treh izvodih (razen Prodaja in izločitve živali v štirih) ter **podpisani**. Kontrolor pošlje originalni izvod izpolnjenega obrazca na Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za zootehniko, Groblje 3, Domžale, drugi izvod pusti rejcu, tretjega pa obdrži sam.

Kontrolor mora podatke, ki jih dobi od rejcev, preveriti in zagotoviti njihovo točnost! Podatke se redno pošilja Drugi priznani organizaciji pri reji drobnice!

RAVNANJE Z GENOTIPIZIRANIMI ŽIVALMI

Del slovenskega selekcijskega programa je tudi povečevanje genetske odpornosti na praskavec (TSE). V zadnjih nekaj letih se je ta bolezen pojavila tudi v Sloveniji. To je bolezen živčnega sistema, ki je v neposrednem sorodstvu z BSE (tako imenovano boleznijo norih krav). K sreči so nekatere živali genetsko odporne na to okužbo, zato je Evropska komisija izdala odločbo 2003-100/EC, po kateri smo dolžni izvajati selekcijski program tako, da se povečuje delež odpornih živali na okužbo s praskavcem. Kot člani selekcijskega programa ste vstopili v program spremljanja odpornosti ovc na praskavec, ki ga plačata Republika Slovenija in Evropska unija.

Od leta 2008 so v ta program vključeni vsi rejci iz selekcijskega programa. Najprej se živalim odvzamejo vzorci krvi. Po opravljeni analizi dobijo rejci spisek pregledanih plemenskih živali iz lastnega tropa. Te so razdeljene v pet razredov oziroma NSP skupin. Skupina NSP 1 je najbolj odporna, temu sledi skupina NSP 2, nato NSP 3. Skupina NSP 4, še posebej pa skupina NSP 5 sta izredno neodporni in se zelo hitro okužita s to boleznijo. Živali, razvrščene v razrede NSP 4 in NSP 5 niso vzrok za paniko. Te živali niso bolne, ampak le zelo občutljive na okužbo. Da bi se okužile, morajo najprej priti v stik s povzročiteljem bolezni, kar pa je malo verjetno. Pomembno je, da se odpornost na praskavec prenaša na potomce.

Način ravnanja s pregledanimi živalmi je naslednji:

- Vse **moške živali** iz razredov NSP 4 in NSP 5 morate po odločbi 2003/100/EC izločiti najkasneje v šestih mesecih. Te živali so primerne za zakol, saj je meso neomejeno uporabno.
- Ženske živali, ki imajo znan genotip in sicer NSP 4 in NSP 5 ni potrebno izločiti, vendar te živali ne smejo zapustiti tropa drugače kot pri odhodu v zakol. Tudi meso teh živali je uporabno.

Za nadaljnjo rejo odbirajte predvsem živali – potomke samic iz razredov NSP 1 in NSP 2, šele nato iz razreda NSP 3. Potomce samic iz razredov NSP 4, še posebej pa iz razreda NSP 5 ne odbirajte. Ti ukrepi bodo preprečili širjenje občutljivosti na okužbo s praskavcem v vašem tropu. Za dodatne informacije se obrnite na selekcioniste.

Z letom 2016 je pričel veljati spremenjen rejski program pri vseh pasmah drobnice. Program selekcije živali odpornih na TSE temelji samo na genotipizaciji ovnov.

Vse živali, prodane iz testnih postaj Logatec in Jezersko od začetka leta 2005 naprej, so pregledane. Ovni razredov NSP 4 in NSP 5 so izločeni pred prodajo. Na osnovi rezultatov dobi rejec status glede na genetsko odpornost na TSE.

PODATKI O RAZMNOŽEVANJU

V letu 2007 je izšel Pravilnik o pogojih za razmnoževanje domačih živali (Ur. list št. 51, 2007), ki določa pogoje za razmnoževanje domačih živali, postopek pridobivanja in distribucije živalskega semena, jajčnih celic in zarodkov, pogoje za ugotavljanje oploditvene sposobnosti semena domačih živali, uporabo priznanih plemenjakov namenjenih za razmnoževanje domačih živali in za izdajanje dokumentacije ter vodenje evidenc o razmnoževanju domačih živali. Ministrstvo bo za drobnico vzpostavilo tako imenovani CRR (Centralni Register za Razmnoževanje). Za kontrolirane trope se uporabi poseben obrazec o razmnoževanju, ki ga izpolni rejec po podatkih iz hlevske knjige enkrat letno, najkasneje do 30. januarja tekočega leta za leto nazaj. Na obrazec se vpiše obdobje v katerem je plemenjak plemenil oz. je bil prisoten v tropu. **Od leta 2017 naprej sezname plemenjakov na podlagi vpisov v CPZ drobnica, za vse kontrolirane trope, v CRR posreduje BF.**

S tem podatkom bomo pridobili dodatno informacijo o sezonskih oz. izven sezonskih pripustih ali tehnologiji pripuščanja znotraj kontroliranih tropov, o čemer smo do sedaj lahko le sklepali po podatkih o jagnjivah oz. jaritvah.

DOSTOP DO SPLETNIH STRANI

Rejci lahko dostopajo do podatkov o poreklu in proizvodnji svojih živali, za mlečne pasme pa tudi do plemenskih vrednosti preko spletnih strani baza »on-line« <http://rodica.bf.uni-lj.si/drobnica>. Za dostop pokličejo Polonco Zajc na telefon **(01) 320 38 47** ali mag. Jurija Krsnika na telefon **(01) 320 39 45**. Lahko tudi pošljejo sporočilo na enega od elektronskih naslovov: polonca.zajc@bf.uni-lj.si ali jurij.krsnik@bf.uni-lj.si.

VNOS PODATKOV O TROPU PREKO »SPLETNE APLIKACIJE ZA VNOS«

Na BF se razvija spletna aplikacija za vnos podatkov, ki omogoča, da rejec sam vnese podatke direktno v Centralno podatkovno zbirko drobnica. Spletna aplikacija bo vzpostavljena za primer ukinitve A metode kontrole za prehod na C ali B kontrolo in bo omogočala nadaljevanje vodenja reprodukcije in selekcije pri drobnici. Vsak rejec, kateremu je dodeljeno uporabniško ime in geslo za vnos podatkov preko spletne aplikacije, jamči, da so vsi podatki točni, da se naloge izvajajo v skladu z veljavnim Rejskim programom ter Navodili in nalogami rejcev sodelujočih v kontroli porekla in proizvodnje za drobnico ter kontrolorjev za opravljanje kontrole. Podatkov teh tropov kontrolorji ne prepisujejo na obrazce. Pri teh tropih se nadkontrola na gospodarstvu opravlja enkrat letno oz. po potrebi.

IZSTOP IZ KONTROLE

Rejci, ki ne želijo več sodelovati v kontroli porekla in proizvodnje, izpolnijo in podpišejo »Izstopno izjavo«, ki jo posredujejo BF. Obrazec »Izstopna izjava« dobijo pri kontrolorju. Če rejec ne upošteva navodil o vodenju kontrole porekla in proizvodnje, ne opravlja nalog, ali redi premajhno število živali, ga lahko BF in selekcionist sama izključita iz kontrole. Biotehniška fakulteta v tropih, vključenih v kontrolo porekla in proizvodnje, občasno opravi nadzor (nadkontrola) nad vodenjem evidenc ter opravljanju nalog potrebnih za izvajanje kontrole porekla in proizvodnje pri drobnici.

KONTAKTNI PODATKI

so objavljeni tudi na spletni strani Portal Drobnic@- <http://www.drobnica.si/>

- Priznana rejska organizacija: Zveza društev rejcev drobnice Slovenije, Groblje 3, 1230 Domžale, predsednik: Roman Savšek
✉ roman.savsek@gmail.com
☎ (040) 663 563
- Druga priznana organizacija pri reji drobnice: UL, BF, Oddelek za zootehniko, Groblje 3, 1230 Domžale
- vodja programa: doc.dr. Mojca Simčič
✉ mojca.simcic@bf.uni-lj.si
☎ (01) 320 38 13
- Selekcionisti:
 - mag. Marjeta Ženko (»vzhodni del Slovenije«), KGZS Zavod Celje, Trnoveljska cesta 2, 3000 Celje
✉ marjeta.zenko@ce.kgzs.si
☎ (031) 343 921
(03) 425 40 57
 - Klavdija Kancler (»zahodni del Slovenije«), KGZS Zavod Nova Gorica, Pri hrastu 18, 5000 Nova Gorica
✉ klavdija.kancler@go.kgzs.si
☎ (041) 386 070
(05) 33 51 220
 - mag. Andrej Kastelic (območje KGZS Zavoda Novo mesto), KGZS Zavod Novo mesto, Šmihelska 14, 8000 Novo mesto
✉ andrej.kastelic@gov.si
☎ (051) 413 368
(07) 373 05 95
 - Marjan Špur (območje KGZS Zavoda Murska Sobota), KGZS Zavod Murska sobota, Štefana Kovača 40, 9101 Murska Sobota
✉ marjan.spur@gov.si
☎ (02) 539 14 45
- Testna postaja Logatec (prodaja plemenskih ovnov), Rovtarska c. 38, 1370 Logatec
 - Domen Drašler
✉ domen.drasler@bf.uni-lj.si
☎ (031) 872 824
(01) 320 39 30
 - Dušan Birtič
✉ dusan.birtic@bf.uni-lj.si
☎ (031) 872 824
(01) 320 38 79
- Alternativna testna postaja Jezersko (prodaja plemenskih ovnov jezersko-solčavske pasme), Janez Smrtnik, Sp. Jezersko 14, 4206 Zgornje Jezersko
✉ kovk@siol.net
☎ (041) 368 903